

Treballant per recuperar les nostres varietats al llarg del territori

TEXT: JAUME BRUSTENGA I TERESA SOLER

En ocasió d'aquest número especial d'*Agrocultura*, volem repassar els diversos grups que coneixem que actualment treballen el tema de la biodiversitat cultivada en l'àmbit territorial de la revista, perquè tot aquell lector que tingui ganes d'implicar-se en aquesta tasca, pugui adherir-se a algun dels que funcionen o en creï un de nou a la seva comarca.

A NIVELL ESTATAL...

La *Red de Semillas "Resembrando e intercambiando"* és l'entitat que des de fa uns 10 anys aglutina bona part dels grups que treballen a l'Estat Espanyol. Els seus objectius són incentivar la conservació de la biodiversitat domèstica per part dels pagesos en les pròpies finques i facilitar les eines necessàries per a poder fer-ho, tant en els àmbits tècnic i social, com polític, de manera que s'organitzen campanyes de sensibilització i s'intervé presentant al·legacions als projectes de lleis i reglaments relacionats amb la producció de llavor, intentant afavorir el conservacionisme. Anualment es realitza una fira de biodiversitat, que serveix de punt de trobada i és rotativa per les diferents comunitats autònomes, on el grup amfitrió s'encarrega de l'organització. Des de fa sis anys es publica el butlletí *Cultivar Local*, en format digital, consultable a www.redsemillas.info.

LA XARXA CATALANA DE GRANERS

La Xarxa va néixer fa uns cinc anys, com a organisme informal (de moment no té personalitat jurídica) de coordinació entre els diferents grups que treballen a Catalunya. El seu objectiu és compartir experiències i metodologies, dotar-se d'una base de dades comuna que permeti saber totes les varietats conservades i estimular la creació de nous grups a les comarques on encara no n'hi ha. A continuació presentem una instantània de cada grup que integra la Xarxa.

Ecollavors

Contacte: Jesús del Trull. Tel. 696 39 36 29
És el grup més veterà de Catalunya. Va començar a treballar el 1995 i es va legalitzar com a associació el 1997. Bàsicament agrupa gent de la Garrotxa, però també hi ha col·laboradors a l'Empordà i al Pla de l'Estany. Funciona amb un graner central, que està situat a la casa El Trull, al municipi de Montagut. Cada casa col·laboradora, de la cinquantena que n'hi ha, s'emporta en un principi les llavors que necessita i les va multiplicant a casa seva, on guarda la seva pròpia reserva de llavor i una part la retorna al graner central. Allí es guarden com a reserva i per seguretat, fet que afavoreix la cessió o intercanvi amb altres grups. Es van fer assemblees de tant en tant, principalment a la tardor, hivern i primavera. Part del planter, el d'estiu, es fa en conjunt a l'hivernacle comunitari. Al principi s'havien fet tallers forma-

tius per poder mantenir les varietats, però amb el temps va deixar de ser necessari.

La Xarxa Catalana de Graners coordina diferents grups que treballen a Catalunya

Llavorer oriental

Contacte: Miquel Àngel Angela. Tel. 653 608 681
miquelan@coac.net

El grup està actiu des del 2005. El formen unes 12 persones d'unes set o vuit cases del Vallès Oriental. Es reuneixen com a mínim un cop al trimestre per intercanviar planter, llavors, idees... I a l'agost per fer l'intercanvi del planter de cols. Es troben a una casa diferent cada vegada. Cadascú es guarda la llavor, però en una casa hi ha un congelador gran a disposició dels que volen fer-lo servir. Treballen amb llavors tradicionals. Per exemple col pell de galàpet, col de paperina, bròquil de santa Teresa, tomàquet d'amanir rosa ple, tomàquet pometa, tomàquet de penjar bombeta, tomàquet cirerol, mongeta del ganxet, mongeta del genoll de Crist.

De moment no tenen documentació però sí intenció d'elaborar-ne.

Triticatum

Contacte: Víctor Garcia. Tel. 972 687 657.
triticatum@gmail.com.

Va començar a treballar el 2004 i tot i que el 2008 es va legalitzar com a associació. De moment, la tasca principal la du a terme en Víctor Garcia, que és el promotor del grup. Triticatum treballa exclusivament amb blats: des de la prospecció fins l'assessorament i la divulgació gràcies a una exposició itinerant d'espigues, passant per la caracterització, la identificació i la conservació. El grup està començant una prospecció a Castelló d'Empúries especialment interessant en l'aspecte documental: quines varietats es sembraven i quines utilitats tenien. El centre disposa de 500 varietats recollides d'espècies vinculades als blats que es planten en un jardí botànic d'exposició, de 2000 metres quadrats, al Castell de Sales de Llierca. L'entitat està registrada com a

multiplicador de llavors i com a complement de la conservació es fa molturació i farines. L'objectiu és arribar a produir llavor base en quantitat de 10 quilos perquè altra gent la pugui multiplicar i poder produir pa amb denominació d'origen amb la col·laboració dels forners implicats en el grup. Actualment, un acord amb una empresa productora de pasta li permet analitzar el material.

L'Almàixera

Contacte: José. Tel. 690 697 191.

Va començar l'activitat el 2004. Hi ha entre 15 i 20 cases actives. El funcionament és semblant a Ecollavors. Disposa d'un graner central, que actualment està situat a can Piprimosca, a Valls. Les cases col·laboradores guarden la seva pròpia reserva de llavor i en retornen una part al graner central. Es fan reunions estacionals on s'intercanvia la llavor. Hi ha un equip gestor, encarregat de dinamitzar i gestionar l'entitat.

Banc de llavors de la Garrotxa

Contacte: Tel. 972 274 871

sigma@contactesigma.org

Promocionat pel Consorci de Medi Ambient i Salut Pública de la Garrotxa, SIGMA, va iniciar les seves activitats l'any 2005. Els seus objectius són recuperar, preservar i dinamitzar les varietats de cultiu antigues de la zona per permetre la pràctica d'una agricultura arrelada al territori, que garanteixi el manteniment i conservació de la biodiversitat cultivada i, de manera especial, el respecte pel medi ambient, el manteniment del paisatge i de la qualitat de vida del nostre entorn rural, així com de la resta de la nostra societat. Una agricultura productora d'aliments únics, singulars quant a la fiabilitat del seu origen i procés d'elaboració, de gran qualitat i amb les màximes garanties pel que fa a la seguretat alimentària, Entre d'altres entitats amb qui col·labora hi ha l'IES Garrotxa, la Fundació Garrotxa Líder, el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, la Fundació d'Estudis Superiors d'Olot, l'Institut Municipal de Promoció de la ciutat d'Olot i l'associació Triticatum.

Realitza activitats de prospecció, caracterització, distribució de llavors, a més d'assessorament i difusió del projecte. També participa en un projecte per a la producció de planter de varietats tradicionals.

Gaiadea-Les Refardes

Contacte: Ester Casas. Tel. 93 743 37 09

lesrefardes@gmail.com www.lesrefardes.com

L'associació Gaiadea, a la casa Les Refardes, a Mura, va començar l'activitat el 2005, partint del material d'Esporus, que posteriorment ha anat ampliant amb altres prospeccions. Actualment s'ha anat professionalitzant com a productora de llavors que treballa exclusivament amb varietats locals i comença a funcionar en col·laboració amb altres pagesos que multipliquen llavor. En aquests moments ofereix un catàleg de 120 varietats i periòdicament realitza jornades de portes obertes per mostrar l'activitat i afavorir els intercanvis de llavor. A més de cursos de formació i jornades divulgatives es realitzen assajos de camp per determinar aquelles varietats locals que poden tenir més interès per als pagesos professionals, i són aquestes varietats que posteriorment es multipliquen en més quantitat. Actualment també està col·laborant amb un grup francès de productors de llavor ecològica, que agrupa petites empreses.

Esporus

Contacte: Xènia Torras. Tel. 93 878 70 35.

esporus@associaciolera.org www.esporus.org

És el projecte conservacionista de l'associació L'Era, Espai de Recursos Agroecològics, editora d'*Agrocultura*. Va començar l'any 2004 amb una important feina de prospecció gràcies a un premi de la Fundació CaixaManresa. A partir d'aleshores es va afrontar la tasca de conservació a la finca de Can Poc Oli, de l'Escola Agrària de Manresa. Amb aquest centre educatiu es col·labora en l'organització de cursos i jornades sobre conservació varietal. Esporus també presenta xerrades arreu del territori i manté una pàgina web on hi ha un bon recull d'informació relacionada amb aquesta temàtica. Està duent a terme projectes de prospecció per al Parc Natural del Cadí-Moixeró, i per al Parc Natural del Cap de Creus.

ALTRES GRUPS I ENTITATS:

Slow Food Terres de Lleida

Contacte: Gerard Batalla. Tel. 973 44 89 33

info@slowfoodterresdelleida.com

www.slowfoodterresdelleida.com

El grup es va formar l'any 2005. Rep el suport de l'Assemblea Pagesa i del Consell Comarcal de la Noguera. S'han localitzat unes 150 varietats antigues de fruiters i hortalisses i molta informació cultural que s'està intentant ordenar. Hi col·laboren uns cinquanta pagesos que, a les seves finques, proven les plantes recuperades o ajuden en la producció de llavors. Les llavors s'incorporaran al banc que s'està organitzant a l'Escola Agrària de Vallfogona de Balaguer.

Centre de Conservació de Plantes Cultivades de Can Jordà:

Contacte: Tel. 972 264 666 webassol@gencat.net

El Centre de Conservació de Plantes Cultivades de Can Jordà treballa dins del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa des del 1990. Entre els seus objectius hi figura la recuperació de varietats antigues de fruiters que conserva al seu fruiter de salvaguarda. En horticóles ha treballat per la recuperació del fajol (varietats pota de

01. Estudiants en pràctiques a Esporus fent recollida de tomàquets per a la posterior caracterització.

Alba Gros.

02. Gairebé tot el grup del Llavorer Oriental en una foto de camp per *Agroultura*. **Llavorer Oriental.**

gall i arracada), dels fesols de tavella brisa i del blat de moro (de les varietats de la creu, queixal i blanca). En l'actualitat concentra els seus esforços en el blat de moro de la creu i la patata mora perquè en les altres varietats ja hi ha altres persones o institucions que hi treballen. Participen en l'organització de jornades sobre l'agrodiversitat i en la fira del fajol de Batet de la Serra.

El Planter de Gerri de la Sal

Contacte: Marta Avizanda Tel. 657 105 468
L'any 2006 s'inaugurà "El Planter de Gerri" com a àrea d'interpretació dels Espais Naturals de les Serres Prepirinenques Pallareses. Està cogestionat per Forestal Catalana, S.A. i l'Ajuntament de Baix Pallars. Manté un Jardí de Plantes Útils on es vol donar a conèixer les plantes que tradicionalment es feien servir a les cases del Pallars (hortícoles, medicinals, ornamentals i tintòries). En els inicis es va fer una prospecció etnobotànica de la qual van sortir més de 70 varietats diferents. Aquestes varietats integren un banc de llavors viu que des del Planter es vol conservar i compartir a través de la xarxa d'intercanvi de llavors del Pallars. Els pròxims objectius més immediats són una nova prospecció, consolidar la xarxa d'intercanvi i col·laborar amb la xarxa espontània que funciona a la Vall Fosca.

AL PAÍS VALENCIÀ...

Llavors d'Ací

Contacte: Tel. 96 186 13 25 www.llavorsdaci.org
Funciona des de juny de 2007 i té uns 55 socis. Fan una reunió al mes i tenen un calendari d'activitats. Realitzen tasques de prospecció, intercanvis (dues jornades l'any) i cursos. Tenen col·laboradors a l'Horta Nord, que multipliquen llavors. L'associació disposa del banc de llavors de l'Estació Experimental Agrària de Carcaixent, i a més, ha recollit unes 70 entrades noves. Col·labora amb la revista *Mètode*, de la Universitat de València. L'entitat està molt activa i animada.

El Rincón de la Biodiversidad

Contacte: Tel. 978 78 35 04
www.elrincondelabiodiversidad.org
Treballa al Racó d'Ademús amb l'objectiu de valoritzar els recursos naturals de la zona, recuperar varietats i races autòctones, mantenir sistemes de conreu tradicionals i fer tasques divulgatives i formatives. Des de l'any 2005, l'Associació Albar és l'encarregada de gestionar el projecte. Anualment s'organitza la "Tomatada", una exposició i degustació de tomàquets de diverses varietats locals. També s'han organitzat altres actes,

com "El rincón del cereal", amb activitats de sega, batuda tradicional i gastronomia lligada al món dels conreus extensius tradicionals.

A LES ILLES...

Associació de Varietats Locals

Contacte: Tel. 971 88 70 24 (dijous matí)
varietats.autòctones@cmail.cat
L'entitat existeix des del 2002 però és a partir d'enguany que està treballant amb més intensitat. Participa en fires, on regala planter de varietats locals i també col·labora en algunes activitats de la Red de Semillas. Actualment està presentant un projecte a la Fundación Biodiversidad per a la conservació de cereals, ja que la majoria de socis en són productors. En total té uns 120 socis, la majoria pagesos –alguns fan producció ecològica– principalment de Mallorca però també a Menorca. Hi ha interès en incentivar la producció d'ensaimada amb farina de varietats mallorquines, com a forma de promoció de les varietats del país.

Associació de Productors d'Agricultura Ecològica de Menorca

Contacte: Judith Aisa. Tel. 971 35 63 17.
L'associació va començar a treballar amb varietats locals el 2003. Hi ha tres tècnics treballant, 15 pagesos professionals i uns 60 socis més com a petits hortolans i aficionats. Els projectes es financen a partir de subvencions de diversos organismes. A part, hi ha un conveni de col·laboració amb el Consell Insular de Menorca, que els cedeix instal·lacions i cobreix algunes despeses. Estan treballant amb unes 60 varietats i hi ha l'objectiu de començar a produir documentació tècnica l'any vinent.

Slow Food Illes Balears

web www.slowfoodib.org
És soci de l'associació de Varietats Locals i estan preparant un projecte en comú per a la recuperació i distribució de varietats d'horta tradicional a les Illes. La seva activitat principal ha estat agrupar en un catàleg –ara ja hi ha 80 varietats– fruiters antics i facilitar-ne la multiplicació a través d'un viverista col·laborador. El 2008 es van repartir 3.000 fruiters entre la gent que els va sol·licitar. La campanya es diu "Fruiters d'un temps" i el catàleg es va ampliant. El principal objectiu és tornar aquests arbres al camp i els seus fruits a les taules. També han recuperat i fet difusió del blat xeixa i del pèbrot de tap de cortí. ■

CONSUM CONSCIENT I TRANSFORMADOR

Opcions Revista de consum conscient i transformador que parla per a què ens serveix un producte, com reduir-ne la necessitat, a quines problemàtiques socials està lligat, on aconseguir-lo i quin ús cal fer-ne.

INFORMA'T! 6 números (any i mig) per 20 euros
en català i castellà

CRIC
Centre de Recerca i Informació en Consum

Més informació:
cric@pangea.org
tel. 93 412 75 94
www.opcions.org